

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐
ด้านการบริการสาธารณสุข

จัดทำโดย ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์พรชัย มุลพฤกษ์
รหัส ๖๒๐๗๒๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ด้านการบริการสาธารณสุข

ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์พรชัย มุลพุกฤษ์

บทนำ

คำว่า ประชาธิปไตย มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Democratia ประกอบด้วย ๒ คำ คือ Demos กับ kratein คำว่า Demos หมายถึงประชาชนและ Kratein หมายถึงการปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demoskratia)จึงหมายถึงประชาชนปกครองหรือการปกครองโดยประชาชน^๑ สำหรับภาษาไทย คำว่าประชาธิปไตย ประกอบด้วย คำว่า “ประชา” หมายถึง หมู่คนหรือปวงชนกับคำว่า “ธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ ดังนั้น “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึงความเป็นใหญ่ของปวงชน บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติด้านสาธารณสุขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เปรียบเทียบกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ในประเด็นถึงความสอดคล้องและสาระสำคัญที่กำหนดหรือค้ำประกันถึงประชาชนในภาพรวม ตามหลักประชาธิปไตย

ความเป็นมาของหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนซึ่งที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆทั่วโลก ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง โดยการดำเนินการต่างๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชนเป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองระบอบเดียวที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย^๑ ประกอบด้วย

(๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน

(๒) การเลือกผู้แทนในสังคมสมัยใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนต้องเป็นการเลือกที่บริสุทธิ์ยุติธรรมโดยประชาชนสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ

(๓) ให้ความสำคัญแก่แนวคิดที่แตกต่าง ร่วมกันแก้ไขปัญหาและตัดสินใจทางการเมืองร่วมกัน

(๔) เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ การแสดงความคิดเห็น การออกเสียง การเลือกตั้ง เป็นต้น

(๕) ไม่เลือกปฏิบัติ บังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม

- (๖) มีการตรวจสอบการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน
 - (๗) ตัดสินใจหรือปฏิบัติตามเสียงข้างมาก
 - (๘) ประชาชนมีความเสมอภาคโดยเฉพาะด้านกฎหมาย และมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ
 - (๙) ประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานและหลักการของเสรีนิยม
 - (๑๐) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพ
 - (๑๑) รัฐบาลให้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ
 - (๑๒) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศผ่านกลไกต่าง ๆ หรือ ใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง
 - (๑๓) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนที่จะแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆต่อรัฐบาลรวมถึงมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดได้
- จะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวเป็นหลักสำคัญที่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยพึงได้รับและเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมจำเป็นต้องรับรู้และทำความเข้าใจเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย

๑. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)

ประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกันและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง^๒ เป็นการปกครองที่สามารถทำให้ทุกคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ อีกทั้งการปกครองนั้นต้องจัดการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกคนในสังคมด้วย

๒. หลักเสรีภาพ (Liberty)

หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือ สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) สิทธิ หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสรภาพ หมายถึง การทำหรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใดๆก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น^๓

๓. หลักความเสมอภาค (Equality)

ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายความว่า การที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในพื้นฐานเรื่องสำคัญๆที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน

อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม^๕ โดยหลักความเสมอภาคสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ ด้าน หลัก ๆ คือความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ (Economic Equality) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (Equality of the Law) ความเสมอภาคในโอกาส (Equality of Opportunity)

๔. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (The Majority Rule with Respect to Minority Rights)

ในกรณีที่ต้องมีการตัดสินใจเพื่อเลือกกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนสถานการณ์ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายทางออกที่ดีที่สุดคือการเลือกปฏิบัติตามมติเอกฉันท์ (Unanimity) แต่หากไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ได้ ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินใจความขัดแย้งด้วยวิธีการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก (Majority Decision-Making) โดยให้ความเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย (Fundamental Rights of Minority) เพราะการยอมปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากโดยละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อย จะทำให้การปกครองกลายเป็นเผด็จการของเสียงข้างมาก ซึ่งผิดไปจากหลักการของประชาธิปไตย

๕. หลักนิติธรรม (Rule of Law)

การยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมถือว่าเป็นนโยบายและความต้องการของประชาชน เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับได้ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน จึงถือได้ว่า กฎหมายมาจากประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ ยังถือว่ากฎหมายเป็นหลักประกันที่สำคัญเพราะกฎหมายมีการบัญญัติอย่างชัดเจนเปิดเผยและใช้กระบวนการพิสูจน์ที่มีเหตุผลที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ มีการบังคับใช้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

บทบัญญัติด้านสาธารณสุขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒๐ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกาศราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ก โดยมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ มีเนื้อหา ๑๖ หมวดกับอีก ๑ บทเฉพาะกาล รวม ๒๗๙ มาตรา หากพิจารณาถึงความสอดรับของบทบัญญัติด้านสาธารณสุขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กับหลักของนานาชาติคือ ปฏิญญาขององค์การสหประชาชาติในส่วนของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๔๙๑ ข้อ ๒๕(๑) ซึ่งระบุว่า “ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพทางการแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันยามว่างงาน เจ็บป่วย พิกัด หมาย วัยชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่น

ในสภาวะแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน” อันเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่นานาอารยประเทศยอมรับเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ จะเห็นว่าประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และเข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาหลักจำนวน ๗ ฉบับ โดยประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์สากลเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิทธิด้านสาธารณสุขมารับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยกล่าวถึงสิทธิด้านสาธารณสุขใน ๒ มาตรา คือ

มาตรา ๕๒ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า และทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

และมาตรา ๘๒ รัฐจะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุข ให้ประชาชน ได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีการนำสิทธิด้านสาธารณสุขมารับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยเช่นกันในบทบัญญัติซึ่งอยู่ใน หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๙ สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติด้านสาธารณสุขและการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน โดยมาตราที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนโดยตรงมีมากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ดังนี้

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

มาตรา ๔๘ สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕ หน้าที่รัฐ

มาตรา ๕๕ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย

รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬา ให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ

มาตรา ๒๕๘ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขไว้ในข้อ ช.ด้านอื่นๆ (๔) และ (๕)

ช.ด้านอื่นๆ

.....

(๔) ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน

(๕) ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงได้ชื่อว่ามีบัญญัติด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะสิทธิไว้มากที่สุด คือ **หมวด ๓** สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย **มาตรา ๔๗-๔๘** บัญญัติเป็นหน้าที่ของรัฐ ใน**หมวด ๕** **มาตรา ๕๕** และ**หมวด ๖** แนวนโยบายแห่งรัฐ **มาตรา ๗๑** นอกจากนี้ยังมีบัญญัติไว้ใน**หมวด ๑๖** การปฏิรูปประเทศ **มาตรา ๒๕๘** โดยบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขไว้ในข้อ ช.ด้านอื่นๆ (๔) และ (๕) ซึ่งหมายความว่า รัฐบาลต้องดำเนินการปฏิรูปด้านการสาธารณสุขโดย (๔) ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน และ (๕) ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม และยังได้บัญญัติไว้ด้วยว่า คณะรัฐมนตรีจะต้องแจ้งความคืบหน้าตามแผนปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ซึ่งหมายความว่าคณะรัฐมนตรีต้องรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานทุกเรื่องใน**หมวด ๑๖** การปฏิรูปประเทศ รวมถึงความคืบหน้าด้านสาธารณสุขให้รัฐสภาทราบทุกสามเดือนตาม**มาตรา ๒๗๐** ด้วย

ใน**หมวด ๕** มีการกำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐ ไว้ชัดเจนใน**มาตรา ๕๕** ว่ารัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐาน

เนื่องจากประเทศไทยมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มของประเทศ ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงไม่ควรกำหนดสิทธิเฉพาะผู้ยากไร้ แต่ควรระบุว่าประชาชนทุกภาคส่วนมีสิทธิเข้าถึงบริการสุขภาพภาครัฐได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแทนหรือรัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกส่วนเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน (ฐานเศรษฐกิจ, ๒๕๕๙)

วิชาญ ทรายอ่อน วิทยากรชำนาญการพิเศษ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ความเห็นว่า การดูแลประชาชนทุกคนด้านสุขภาพหรือสาธารณสุขเป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยเฉพาะการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยธรรมและยังกำหนดให้การดูแลสุขภาพครอบคลุมถึงคนทุกคนที่อาศัยอยู่ในรัฐนั้น ให้ได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยโดยเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติ ภาษา สีผิว เพศ ศาสนา และการเมือง คนทุกคนมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอต่อสุขภาพ และมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งของตนเองและครอบครัว รวมไปถึงการรับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การดูแลรักษาพยาบาล และการบริการทางสังคมที่จำเป็น ซึ่งหลักปฏิบัติเหล่านี้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยชาติที่นานาอารยประเทศทั่วโลกยอมรับ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยอมรับหลักสิทธิมนุษยชน โดยนำมาบัญญัติรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดต่อเนื่องกันถึงสามฉบับแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขมาโดยลำดับ แม้จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยระหว่างผู้ร่างรัฐธรรมนูญและนักวิชาการ อย่างไรก็ตามแต่ละฝ่ายก็เห็นถึงเจตนาร่วมกันในอันที่จะช่วยกันส่งเสริมให้มีการบัญญัติรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขไว้ในรัฐธรรมนูญ

มีความเห็นว่าสิทธิด้านสาธารณสุขเมื่อได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้วภาครัฐควรกำหนดกฎหมายระดับรองที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติแต่ละเรื่องอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ตามกำหนดก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้สิทธิที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญมีความศักดิ์สิทธิ์ และเกิดผลทางการปฏิบัติจริง

ผู้เขียน เห็นว่ามีการกำหนดสิทธิด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมากในหมวด ๓ เช่น กรณีบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ กรณีการที่บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพิ่มสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรว่าได้รับความคุ้มครอง

และช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ ยังครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ว่าย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ กำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐในหมวด ๕ แผนนโยบายของรัฐในหมวด ๖ และการปฏิรูปประเทศ ในหมวด ๑๖ มีการนำเอาสิทธิที่กำหนดไว้ในฉบับ ๒๕๕๐ มาเป็นหน้าที่ของรัฐ สิ่งที่ต้องระมัดระวัง คือ ภาระด้านงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินการให้ครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆที่เป็นพลวัต เช่น การเพิ่มอย่างรวดเร็วของกลุ่มประชากรสูงอายุ การระบุในวรรค ๒ มาตรา ๔๘ หมวด ๕ นั้น รัฐต้องมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติได้ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด

บทสรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญจากเดิมฉบับ ปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ในบทบัญญัติด้านสาธารณสุข นอกจากมีมาตราที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนโดยตรงมากกว่าแล้ว ยังมีการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ ระบุชัดเจนเช่นสตรีตั้งครรภ์และผู้สูงอายุ ตลอดจนการกำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐในหมวดที่ ๕ ซึ่งการนำสิทธิบางประการในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมาเป็นหน้าที่รัฐนั้น ส่งผลให้รัฐต้องปฏิบัติแม้ไม่มีประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียมาเรียกร้องสิทธิ เพราะเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องกระทำ หากรัฐไม่ปฏิบัติอาจเข้าข่ายละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงน่าเชื่อได้ว่าสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองมากขึ้นจากเดิมอย่างจริงจัง

หากพิจารณาถึงความสอดคล้องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กับหลักประชาธิปไตยที่สำคัญเช่น สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียม ความเป็นใหญ่ของปวงชน พบว่าบทบัญญัติด้านสาธารณสุขที่มีอยู่ พบว่ามีความสอดคล้องอยู่ในระดับที่น่าพอใจมากกว่าฉบับที่ก่อนๆ เพิ่มหน้าที่หรือความรับผิดชอบของรัฐต่อประชาชนขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตามความครอบคลุมถึงบริบททางสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งปัจจุบันและอนาคต เช่นการเข้าสู่สังคมสูงอายุและมีอายุยืนยาวของประชากร การดำรงอยู่และการจากไปของผู้ป่วยระยะท้าย ที่ไม่ได้ระบุในรัฐธรรมนูญเหมือนกรณีสตรีตั้งครรภ์และผู้สูงอายุ ล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่จะท้าทายแนวทางและความรับผิดชอบของรัฐในอนาคตอันใกล้

บรรณานุกรม

๑. อมร รักษาสัตย์ และคณะ, ๒๕๓๙, ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่าง การปกครองหลายประเทศ, กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๓.
๒. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,๒๕๕๔, จุลสาร เรื่อง “พัฒนาการเมืองไทย... พัฒนา ประชาธิปไตย” หน้า ๑๒ - ๑๕.
๓. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,๒๕๕๔, จุลสาร เรื่อง “พัฒนาการเมืองไทย... พัฒนา ประชาธิปไตย” หน้า๑๑.
๔. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,๒๕๕๔, จุลสาร เรื่อง “พัฒนาการเมืองไทย... พัฒนา ประชาธิปไตย” หน้า ๑๒.
๕. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,๒๕๖๑, จุลสาร Hot Issue เรื่อง บทบัญญัติ ด้านสาธารณสุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หน้า ๙-๑๐.

